

Aleksandra Leszczyńska¹

OD KARY ŚMIERCI DO „ZAKAZU” WARUNKOWEGO ZWOLNIENIA

Wprowadzenie

Postrzeganie, jak i wykonywanie kary pozbawienia wolności, ale także cele samego karania, przeszły na przestrzeni lat ogromną ewolucję. Zestawiając aktualia z historycznym Kodeksem Hammurabiego i prawem talionu można mówić nawet o rewolucji. Mając na uwadze treść Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r.² można domniemać, iż instytucję kary pozbawienia wolności, a przede wszystkim jej celów, czeka nieco krótsza na przestrzeni czasu, jednakże równie znacząca, rewolucja. Projekt ten bowiem, zakłada m.in. *de facto* – poprzez zobligowanie sądu do orzeczenia zakazu warunkowego zwolnienia w jednym z punktów, w drugim zaś przyznanie uprawnienia do orzeczenia ww. zakazu (art. 1 pkt 19b projektu – w pierwotnej wersji przekazanej do Senatu)³ – możliwość orzeczenia bezwzględnej kary dożywotniego pozbawienia wolności. W wyniku prac Senatu, przepis został przyjęty z jedną poprawką – wykluczeniem obligacji sądu do orzeczenia zakazu, natomiast w obu omawianych punktach pozostawiono możliwość orzeczenia powyższego przez sąd⁴.

---

¹ Mgr Aleksandra Leszczyńska, doktorantka, Zakład Prawa Karnego Wykonawczego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki, asystent sędziego w Sądzie Okręgowym w Łodzi, adres e-mail: leszczynska.aleksandra@o2.pl

² Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

³ Zob. Rządowy projekt ustawy... (RPU 2019 VIII, poz. 3451), art. 1 pkt 19) b).

⁴ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Encyklopedia prawa określa karę, jako środek przymusu państwa stosowany w wymiarze sprawiedliwości wobec sprawcy przestępstwa lub wykroczenia, wyrażający potępienie społeczne czynu i polegający na sprowadzeniu dolegliwości⁵. Dolegliwość w postaci kary pozbawienia wolności jawi się od zawsze i największą kontrowersją zarówno wśród osób zajmujących się prawem na co dzień – praktyków i teoretyków, jak i biernych obserwatorów. Kara ta w pierwszej kolejności i przede wszystkim sprowadza się do najbardziej surowej reakcji przewidzianej przez ustawodawstwo polskie (w Polsce kara śmierci przestała funkcjonować w przepisach prawa wraz z wejściem w życie kodyfikacji karnej z 1997 r., choć w niektórych krajach kara ta nadal jest stosowana), a mianowicie izolacji jednostki, pozbawienia jej wolności na czas określony we wskazanym zakładzie karnym. Jest to kara stanowiąca jednocześnie wyjątek konstytucyjny z uwagi na fakt, iż nadrzędny akt prawny w Polsce, jakim jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej⁶, *in extenso* w treści przepisu art. 31 pkt 1 wskazuje, że wolność człowieka podlega ochronie prawnej. W tym miejscu na uwagę zasługuje okoliczność, iż niezależnie czy izolacja jednostki była tylko początkowym elementem kary (izolowanie osoby, która dokonała czynu zabronionego, aby zastosować na niej karę śmierci) czy też głównym elementem kary (karanie poprzez izolację) najistotniejszą była celowość. W pierwszym przypadku celem było wyeliminowanie sprawcy ze społeczeństwa, w drugim – aktualnym modelu – na skutek rozwoju społeczeństwa, humanitaryzmu, wypracowania pewnych założeń, szeroko rozumiana poprawa sprawcy, przede wszystkim poprawa jurydyczna, a co za tym idzie readaptacja społeczna⁷. Jaki cel zatem stawia się karze bezwzględnego dożywotniego pozbawienia wolności?

Niniejsze opracowanie stanowić będzie próbę odpowiedzi na pytanie: jakie są cele kary bezwzględnego dożywotniego pozbawienia wolności. Stanowi też skondensowane przypomnienie o ewolucji kary pozbawienia wolności na tle jakże rozległej historii tego środka karnoprawnego. W wyniku przedstawienia pewnych faktów dotyczących kary pozba-

⁵ *Mala encyklopedia prawa*, red. Z. Rybicki, PWN, Warszawa 1980, s. 212.

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej jako Konstytucja RP.

⁷ Zob. art. 67 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2019, poz. 676 t.j.).

wienia wolności, poczynając od już historycznych, kończąc na planach dotyczących karania, wraz z uwagami autorki, wyraża się nadzieję na refleksję nad kierunkiem zmian w ustawodawstwie karnym i możliwymi tego skutkami.

1. Kara pozbawienia wolności kiedyś i dziś

Historia środka reakcji prawnokarnej – kary pozbawienia wolności – jest bardzo bogata i barwna z uwagi przede wszystkim na już wcześniej wspomniane cele, ale również metodykę jego egzekwowania. Od pierwszych wzmianek o karze pozbawienia wolności minęły setki lat. Podejmując się omówienia tematyki karania nie sposób pominąć jeden z najstarszych kodeksów w historii – Kodeks Hammurabiego (wydany ok. 1792–1750 p.n.e.). Głównym jego założeniem było prawo talionu, nakazujące karać czyn zabroniony w równie okrutny sposób jak był popełniony, w myśl zasady „oko za oko”. Cel kary pozbawienia wolności wówczas sprowadzał się do pozbawienia wolności, a następnie zadania sprawcy tożsamej krzywdy, jaką on zadał ofierze. Okres starożytności charakteryzował się przede wszystkim tym, iż kara miała charakter społeczny, istotną była ekspiacja, pokuta, poprzez co oczyszczenie osoby, która popełniła czyn zabroniony⁸. W okresie średniowiecza za podstawę karania przyjmowano wzorce zaczerpnięte ze Starego Testamentu, gdzie za główny cel kary stawiano ból i cierpienie, co miało służyć eliminowaniu przestępczości⁹. Prymat wiodło prawo zwyczajowe polskie lub niemieckie stosowane od lat w praktyce, zróżnicowane z uwagi na terytorium – zastosowanie miały kary arbitralne, zatem sprawca czynu zabronionego zdany był na łaskę władcy sprawującego władzę¹⁰. W XV w. prawo zwy-

---

⁸ Za ciekawy przykład i odzwierciedlenie metodyki i celowości karania w starożytności na świecie posłużyć może także najwcześniejszy, chiński kodeks prawny Thang powstały w 624 r., którego zasady pokrótce przytoczył W. Karnacewicz. Zob. W. Karnacewicz, *Instytucja kary śmierci od starożytności po średniowiecze – wybrane kraje i kodyfikacje*, s. 67–72, <http://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2017/2/71-76.pdf>, dostęp: 15.04.2019.

⁹ K. Gucwa-Porębska, *Ewolucja systemów oddziaływań resocjalizacyjnych. Od instytucjonalnej izolacji w kierunku oddziaływań wolnościowych*, „Probacja” 2015, nr III, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 67–68.

¹⁰ W. Karnacewicz, *Instytucja kary...*, s. 67–72, <http://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2017/2/71-76.pdf>, dostęp: 15.04.2019.

czajowe nadal miało ugruntowaną pozycję, natomiast na wartości zaczęło zyskiwać prawo stanowione¹¹. Pierwsze wzmianki na temat *stricte* kary pozbawienia wolności odnaleźć można w Statutach Kazimierza Jagiellończyka z 1447 r. W stworzonej przez siebie kodyfikacji władca przyjął także w znacznej mierze surowe metody karania – śmierć, kary cielesne wygnanie, okaleczenia¹². W roku 1532 powstaje *Constitutio Criminalis Carolina*¹³, będąca niemiecką próbą ujednoczenia prawa karnego, w której nadal karanie ma na celu zadanie sprawcy czynu zabronionego jak największej dolegliwości¹⁴.

Pierwszym, znaczącym bodźcem, mającym ogromne znaczenie na skalę światową w zakresie polityki karania były, zdaniem autorki, teorie Cesare Beccarii zebrane i wydane w jego *O przestępstwach i karach*¹⁵. Beccaria najpierw stawiał bardzo istotne pytania, następnie dokonywał analizy i rozważań na temat poszczególnych kwestii związanych z szeroko rozumianym pojęciem karania, ale także samym człowiekiem jako podmiotem – nie przedmiotem. Jeśli chodzi o przedmiotową tematykę, podnoszone przez niego zagadnienia bezsprzecznie uznać należy za kluczowe. Szereg pytań, które postawił Beccaria – o celowość kary śmierci, o sposoby zwalczania przestępczości na dłuższą metę, o cele karania w ogóle, o odbiór przestępczości i kar przez społeczeństwo oraz wiele innych – wywołał oczekiwany przez niego skutek w postaci podjęcia tematu polityki karania¹⁶. Sukcesem i fenomenem Beccarii była celność stawianych pytań, odwaga ich postawienia i sam fakt zaistnienia w przestrzeni wypowiedzianych głośno kontrowersji związanych z ówczesnymi standardami karania. W takim stanie rzeczy, niezależnie od tego czy Beccaria znalazł właściwą odpowiedź, wyznaczył on pewien kierunek

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ I. Zgoliński, W. Juchacz, *Aktualny model kary pozbawienia wolności i jego perspektywy*, w: *Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Tom IV. Miscellanea*, red. Z. Witkowski, Wydawnictwo KPSW, Bydgoszcz 2014, s. 46.

¹⁴ Kodyfikacja była przełomową z uwagi m.in. na fakt próby usystematyzowania karania, wymierzania kar wg pewnych określonych zasad, nie zaś wedle uznania władającego; szerzej: S. Salmonowicz, *Wizerunek kodeksu: Constitutio Criminalis Carolina*, „Roczniki Nauk Prawnych” T. XIII, z. 1.

¹⁵ *O przestępstwach i karach* wydane w 1764 r. było największym dziełem Ceasare Beccarii, jednocześnie przełomowym w dziejach kary.

¹⁶ C. Beccaria, *O przestępstwach i karach*, przeł. prof. E.S. Rappaport, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1959, s. 87.

w polityce penitencjarnej, zaznaczył najistotniejsze zagadnienia. Przesłania płynące z *O przestępstwach i karach* w znacznej mierze pozostają aktualne do dziś. Na uwagę zasługuje choćby fakt, iż metody w zapobieganiu przestępczości Beccaria upatrywał przede wszystkim w wychowaniu od najmłodszych lat, przekazywaniu właściwych wartości i nauczaniu. Karanie sprowadzał do sytuacji bezwzględnej konieczności¹⁷, zwracał uwagę na sprawiedliwość sądów i karania¹⁸, przejrzystość stanowionego prawa, a także aby było ono jasne i zrozumiałe¹⁹, już wówczas zważał w szczególności na cele wykonywania kary²⁰. Beccaria zaznaczył także bardzo znaczący fakt, który przeplata się przez całe jego dzieło – człowiek, który dokonał przestępstwa nadal pozostaje człowiekiem i co wielokrotnie podkreślał, nie należy traktować go niegodnie, zaś z poszanowaniem wynikającym z samego faktu bycia istotą ludzką i przynależnych z tego tytułu praw, jak to choćby, i przede wszystkim, główne – prawo wolności²¹.

Z czasem kara pozbawienia wolności stawała się przedmiotem dyskusji i analiz, których kierunek wyznaczony został przez Beccarię. W temacie ewolucji kary pozbawienia wolności, należy także wskazać na rolę Johna Howarda²² (1726–1790 r.), pasjonata tematyki humanitarnego wykonywania kary, który zwiedzał więzienia w Europie w celu analiz właśnie, ale także relacjonowania warunków bytowych skazanych. Wyniki jego badań ukazywały to jak bardzo złe są warunki skazanych na karę pozbawienia wolności. Co warte uwagi, badania Howarda były również jednym z czynników, które po czasie wpłynęły na lepsze warunki w więzieniach. W Polsce dużą rolę odegrały poglądy Emila Stanisława Rappaporta, pełniącego w okresie międzywojennym funkcję Sekretarza Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej, który oficjalnie mówił o potrzebach zmian²³. O tym jak duży wpływ miały poglądy i badania uczonych mogą

---

¹⁷ *Ibidem*, s. 56.

¹⁸ *Ibidem*, s. 58.

¹⁹ *Ibidem*, s. 66–79.

²⁰ *Ibidem*, s. 88–89, 139–141.

²¹ Zob. C. Beccaria, *op. cit.*

²² Głównym dziełem Johna Howarda było *O stanie więzień*, wydane w Londynie w 1777 r.

²³ S. Leleń, *Profesor Emil Stanisław Rappaport – uczonek, kodyfikator, organizator i uczestnik międzynarodowego ruchu naukowego, inicjator uchwał „Kodeksu karnego wykonawczego”, nauczyciel akademicki, kierownik pierwszego w Polsce Zakładu Prawa Karnego Wykonawczego*, „Przegląd więziennictwa Polskiego”, Wydawnictwo Centralnego Zarządu Służby Więziennej Ministerstwa Sprawiedliwości, Nr 89 Warszawa 2015, IV kwartał 2015, s. 5–11.

świadczyć chociażby liczne kongresy więzienne. To wszystko skłaniało do reform spornych kwestii²⁴.

W XIX wieku pojawiły się rozliczne, bardziej „ludzkie” i humanitarne systemy wykonywania kary pozbawienia wolności niż ówczesnie, wśród których znalazły się m.in.: system borstalski, system reformatoryjny amerykańskich, system celkowy, system progresywny. Niektóre elementy wskazanych systemów pozostały aktualne do dziś²⁵. Nurt ochrony praw człowieka, humanitaryzmu ożywił się i nasilił w szczególności po II wojnie światowej i doświadczeniach jakie po sobie zostawiła²⁶.

W Polsce do 1970 r. mianem „więzienie” określano karę pozbawienia wolności, nie zaś zakład karny, z całą pewnością z uwagi na panujące w zakładach karnych warunki oraz samotność, z którą borykają się osadzeni²⁷, a także mnogie inne samoistne dodatkowe dolegliwości. Głównym celem kary pozbawienia wolności niewątpliwie od zawsze była izolacja sprawcy czynu zabronionego od społeczeństwa. Na początku rozwoju związanego z wykonywaniem kary, wraz z dopiero rozwijającym się nurtem humanitaryzmu, dodatkowym celem kary było przygotowanie osadzonego do readaptacji społecznej, nowatorskie podejście do zagadnienia, jednak nie zawsze spotykało ono się ze zrozumieniem, głównie z uwagi na zbyt duże uogólnienie procedur stosowanych wobec wszystkich osadzonych²⁸. Nie można odmówić słuszności sprzeciwom – w społeczeństwie funkcjonuje ogromna różnorodność, każdy człowiek jest inny, zaczynając od fizyczności, przez charakter, cechy szczególne czy też zwyczaje. Samą osobowość człowieka określa się „systemem”, składa się nań duża ilość elementów: informacje, cechy, procesy psychiczne²⁹. W nawiązaniu do powyższego, za właściwe postulaty należy uznać: przeniesienie zależności występującej w społeczeństwie wolnościowym na życie w zakładzie karnym i zindywidualizowane postępowanie ze skazanymi, gdyż każdy z nich jest inną

²⁴ S. Lelental, *Prawo karne wykonawcze. Zarys wykładu*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1983, s. 91–92.

²⁵ *Ibidem*, s. 94–118.

²⁶ B. Hołyst, *Bezpieczeństwo jednostki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, s. 330.

²⁷ *Ibidem*, s. 466.

²⁸ H. Machel, *Resocjalizacja penitencjarna – współczesny casus polski*, w: *Aktualne problemy prawa karnego, kryminologii i penitencjarystyki, Księga ofiarowana Profesorowi Stefanowi Lelentalowi w 45. roku pracy naukowej i dydaktycznej*, red. K. Indecki, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004, s. 182.

²⁹ B. Hołyst, *Bezpieczeństwo, ogólne problemy badawcze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, s. 166.

osobą. Jak podniesiono w opracowaniu *Prawa i obowiązki osób skazanych na karę pozbawienia wolności*: „Każda osoba reaguje na inne bodźce, to spostrzeżenie które należałoby przenieść także na grunt prawa, co uczyniłoby je prawem bliżej człowieka. Zindywidualizowane postępowanie ze skazanym ma doprowadzić do realizacji celów kary i okazać się może drogą do sukcesu wyrażoną w powrocie do społeczeństwa po odbyciu kary”³⁰.

W przeszłości zatem, nieskrywanym i głównym założeniem omawianej kary była jak największa dolegliwość, zemsta na sprawcy czynu zabronionego oraz odstraszący charakter. Trudno jest pisać o jakimkolwiek humanitaryzmie czy poszanowaniu godności człowieka, które nie były w ogóle wykształcone. Osoba skazana na karę pozbawienia wolności miała nikłe szanse na powrót do społeczeństwa lub nie miała ich wcale. Praktyki związane z wykonywaniem kary miały za zadanie wręcz jak najbardziej ubliżyć sprawcy czynu przestępczego³¹.

Aktualnie kara pozbawienia wolności, zwłaszcza dożywotniego pozbawienia wolności, obok od niedawna niefunkcjonującej już w polskim prawie³² kary śmierci, uznawana jest za najbardziej surową karę w polskim ustawodawstwie³³. Z upływem czasu, wraz z rozwojem ideologii humanitaryzmu, dostrzegalnej niewątpliwie w piśmiennictwie na przestrzeni lat, zmieniały się tematy rozważań dotyczących celów izolacji więziennej. Jest ona dziś sama w sobie uważana za dużą, wystarczającą dolegliwość. O samej dotkliwosci świadczyć mogą chociażby psychologiczne następstwa przebywania w więzieniu, m.in.: proces stygmatyzacji, standaryzacji czy degradacji³⁴, ale i wiele innych negatywnych skutków izolacji³⁵.

---

³⁰ A. Leszczyńska, *Prawa i obowiązki osób skazanych na karę pozbawienia wolności*, w: *Współczesne problemy i perspektywy więziennictwa*, red. A. Nawój-Śleszyński, A. Leszczyńska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego – w druku.

³¹ Por. P. Zakrzewski, *Rodzajowość kar w Kodeksie karnym z 1997 r. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZ P 30/08)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009, z. 2, s. 149 i n.

³² Kara śmierci została zniesiona wraz z wprowadzeniem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w 1997 r., w następstwie Kodeksu karnego z 1997 r., zostając uznana za niegodną i niegodzącą się ze współczesnymi wartościami.

³³ L. Wilk, *Rozdział I Kary § 6 Kara dożywotniego pozbawienia wolności*, w: *Kary i inne środki reakcji prawnokarnej. System prawa karnego, Tom 6*, red. M. Melezini, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 327–329.

³⁴ M. Ciosek, *Psychologia sądowa i penitencjarna*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 2001, s. 216–217.

³⁵ Zob. szerzej m.in.: A. Paszkiewicz, *Stygmatyzacja społeczna osób odbywających karę pozbawienia wolności – zarys problematyki*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017 nr 97,

Katalog kar określony w treści przepisu art. 32 k.k., jeśli chodzi o kary izolacyjne, wymienia kolejno: karę pozbawienia wolności, 25 lat pozbawienia wolności i najbardziej surową – karę dożywotniego pozbawienia wolności. Co istotne, za nieodłączny i stanowiący swego rodzaju „mobilizację” do poprawy należy uznać przepis art. 77 k.k., zgodnie z treścią którego sąd może osobę skazaną na karę pozbawienia wolności warunkowo zwolnić z odbywania reszty kary wówczas, kiedy uzna to za słuszne, ale przede wszystkim, kiedy skazany wypełni wskazane w omawianym przepisie oraz w art. 78 k.k. przesłanki. Instytucję warunkowego przedterminowego zwolnienia można traktować jako szczególny środek probacyjny³⁶, jednak szalenie istotny w procesie resocjalizacji skazanych z uwagi, iż dotyczy osób już odbywających karę³⁷. W poglądach doktryny bowiem, coraz częściej spotykany jest pogląd, że nie należy traktować warunkowego zwolnienia jako środka wyjątkowego, zaś mieć na uwadze, iż jest on elementem rozsądnej polityki penitencjarnej i daje możliwość uniknięcia zastosowania izolacji, kiedy nie jest to konieczne³⁸. Coraz częściej postuluje się o unikanie stosowania kar izolacyjnych z uwagi na negatywne i wielowymiarowe konsekwencje ich wykonywania³⁹. Rola warunkowego zwol-

---

Warszawa, IV kwartał 2017, s. 55–79; E. Dykty, *Uwarunkowania autoagresji wśród skazanych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2018, nr 98, Warszawa, I kwartał 2018, s. 23–49; A. Jędrzysek-Geisler, M.B. Jurczyk, *Poziom lęku i agresji u osób pierwszy raz odbywających karę pozbawienia wolności oraz recydywistów penitencjarnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 95, Warszawa, II kwartał 2017, s. 61–79; A. Janus-Dębska, *Praca na cele społeczne jako szansa jednostki na uniknięcie psychospołecznych skutków izolacji więziennej*, „Probacja” 2017, nr IV, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 43–59; A. Kałużny, *Warunki adaptacji skazanych do życia wolnościowego*, „Probacja” 2013, nr III, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 117–131; A. Fidelus, *Metoda tutoringu – wsparcie w procesie autoresocjalizacji osób powracających do życia na wolności*, „Probacja” 2012, nr I, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 82–96; R. Tadla, *Resocjalizacja skazanych – zarys problematyki*, „Probacja” 2015, nr I, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 125–135.

³⁶ Uznać należy, że środkami probacyjnymi „zwyczajnymi” są warunkowe zawieszenie wykonania kary i warunkowe umorzenie. Szczegółność z kolei instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia wynika z faktu, iż ten środek probacyjny nie stanowi alternatywy przy orzekaniu, jak to jest w przypadku wcześniej wymienionych, a jest orzekany już na etapie wykonywania kary, adresowany tylko dla konkretnej grupy osób.

³⁷ Ł. Chojniak, *Sprzeciw prokuratora w postępowaniu o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 97, Warszawa, IV kwartał 2017, s. 79–83.

³⁸ A. Grześkowiak, *Kodeks karny. Komentarz*, 2019, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrge3tsnjoobqxa1rugm4tsobsha2q>, dostęp: 11.06.2019.

³⁹ Zob. m.in.: J. Jakubowska-Hara, J. Skupiński, *Alternatywy pozbawienia wolności w polskiej polityce karnej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.

nienia w procesie resocjalizacji określana jest jako nie do przecenienia, jej istota zawiera najważniejszy czynnik sprawnej readaptacji społecznej – motywację⁴⁰. Instytucja warunkowego zwolnienia charakteryzuje się fakultatywnością oraz ramami czasowymi określonymi w treści przepisu art. 78 k.k., nie mniej jest to także element, który sam w sobie „zachęca” skazanego do pracy nad sobą. Sąd na wniosek może skazanego warunkowo zwolnić po określonym czasie, nie ma tutaj zasady obligatoryjności, a zatem dla osoby skazanej możliwość ta stanowi kolejny bodziec do poprawy swojej postawy. Co więcej, w sytuacji decyzji odmownej osoba pozbawiona wolności nie ma zamkniętej drogi wolnościowej, dostaje ona w tej sytuacji sygnał, że winna dalej pracować nad sobą, gdyż wniosek taki może przez nią zostać złożony ponownie⁴¹.

2. Kara pozbawienia wolności – planowane zmiany i prognozowane skutki

Z przekonaniem można uznać, iż instytucja warunkowego zwolnienia jest dedykowana zwłaszcza dla osób skazanych na długoterminowe kary pozbawienia wolności. Osoby te, z uwagi na ciężar popełnionych czynów zabronionych, winny spędzić dłuższy czas w zakładzie karnym, kara pozbawienia wolności pełni w takich sytuacjach szczególnie funkcje izolacyjno-zabezpieczającą, z kolei na tle prawnych unormowań krajowych, jak i aktów międzynarodowych⁴², nie można odmówić osobom tym szansy na poprawę swoich postaw w przyszłości. Na uwagę zasługuje, iż zgodnie

---

⁴⁰ Ł. Chojniak, *op. cit.*, s. 80; zob. S. Lelental, *Stosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia odbycia reszty kary pozbawienia wolności*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 147–163 oraz R. Musidłowski, *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 163–173.

⁴¹ A. Grześkowiak, *Kodeks karny...*, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrge3tsnjoobqxalrugm4tsobsha2q>, dostęp: 11.06.2019.

⁴² Zob. m.in.: Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z dnia 26 czerwca 1945 r. (Dz.U. 1947 nr 23, poz. 90); Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (przyjęta i proklamowana rezolucją gromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.); Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2012/C 326/02.

z treścią przepisu art. 77 § 2 k.k., w uzasadnionych przypadkach sąd może zastosować zaostrenie możliwości do skorzystania z dobrodziejstwa instytucji warunkowego zwolnienia. Uznać można to za dodatkowy „bezpiecznik”, obok fakultatywnego charakteru instytucji, w sytuacji, w której już na etapie orzekania kary pozbawienia wolności daną jednostkę charakteryzuje wyjątkowo naganna postawa lub stopień szkodliwości zabronionego czynu. Zaostrenie w dalszym ciągu nie odbiera skazanemu szansy do starania się o prawo do skorzystania z warunkowego zwolnienia – nie odbiera nadziei na wyjście z izolacji. Możliwość wyjścia z zakładu karnego, chociażby poprzez skorzystanie z warunkowego zwolnienia, nadaje sens izolacji penitencjarnej. W konkluzji stwierdzić należy, że instytucja warunkowego zwolnienia, jako wyjątkowo atrakcyjna dla osób skazanych na karę pozbawienia wolności, pełni wysoce istotną funkcję dla samych skazanych, nie mniej także i dla całej polityki penitencjarnej, w tym niezwykle istotną przez pryzmat wypełniania celów kary pozbawienia wolności. W krajowych przepisach prawa autorka nie odnajduje bardziej korzystnego prawa, z którego skazani mogą skorzystać, prawa, które równocześnie jest też swego rodzaju nagrodą i pochwałą dla skazanych, którzy to skutecznie poddali się procesowi readaptacji społecznej⁴³.

Jak wskazano na początku, aktualnie ww. przepis ma zostać zmieniony poprzez Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r.⁴⁴, a mianowicie projekt po poprawkach Senatu⁴⁵ zakłada, że „w art. 77: dodaje się § 3–5 w brzmieniu: § 3. Wymierzając karę dożywotniego pozbawienia wolności sprawcy za czyn popełniony przez niego po prawomocnym skazaniu za inne przestępstwo na karę dożywotniego pozbawienia wolności albo karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 20 lat, sąd może orzec zakaz warunkowego zwolnienia. § 4. Wymierzając karę dożywotniego pozbawienia wolności sąd może orzec zakaz warunkowego zwolnienia sprawcy, jeżeli charakter i okoliczności czynu oraz właściwości osobiste sprawcy wskazują, iż jego pozostawanie na wolności spowoduje trwałe niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia, wolności lub wolności seksualnej

⁴³ Ł. Chojniak, *op. cit.*, s. 79–83.

⁴⁴ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

⁴⁵ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

innych osób⁴⁶. W praktyce oznacza to, iż istotnie instytucja warunkowego zwolnienia generalnie będzie funkcjonować, jednakże dla grupy osób skazanych na długoterminowe kary pozbawienia wolności, może zostać wyeliminowana. Co więcej, wprowadzany przepis może rodzić nadużycia orzecznicze i niepokojący kierunek nadmiernego orzekania kary bezwzględnego dożywotniego pozbawienia wolności „z ostrożności”. Przykładowo, aby nie dopuścić do sytuacji jakie miały miejsce i z uwagi m.in. na które powstała ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób⁴⁷. Powyższe stanowi jedynie refleksję autorki, nie mniej trudno wyzbyć się skojarzenia wskazanych okoliczności. Zmieniona treść przepisu budzi także niepokój, jeśli chodzi o realizację aktualnie określonych celów wykonywania kary pozbawienia wolności. Dotychczasowe brzmienie art. 77 k.k. dla stosownych organów penitencjarnych niewątpliwie stanowiło narzędzie pracy z osobami pozbawionymi wolności, zaś dla samych skazanych nadzieję na możliwość powrotu do społeczeństwa.

W uzasadnieniu opisywanych i innych zmian zawartych w projekcie ustawodawca stwierdza, że obecny stan prawny nie odpowiada postulatowi wynikającym z funkcji ochronnej prawa karnego, przez co nie zapewnia wystarczających narzędzi dla ograniczenia przestępczości i zabezpieczenia istotnych wartości społecznych. Podnosi się również, iż prawo karne ma, za pomocą swoich instrumentów, służyć zaspokojeniu społecznego poczucia bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Dla realizacji tych celów, jak wskazano, niezbędne jest odpowiednie ukształtowanie rodzaju i wysokości sankcji karnej grożącej za dany typ przestępstwa, uwzględniające potrzebę surowej represji wobec sprawców tych czynów, które budzą silną społeczną potrzebę odpłaty i napiętnowania. Uzasadnienia dla określonego stopnia represyjności systemu prawa karnego upatruje się w pozytywnej funkcji sprawiedliwościowej teorii proporcjonalności wywodzonej z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, której towarzyszy nakaz zapewnienia dostatecznej ochrony dóbr konstytucyjnych zarówno o charakterze indywidualnym, jak i kolektywnym. Zaniechanie zaś ustano-

---

⁴⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

⁴⁷ Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. 2019, poz. 2203 t.j.).

wienia odpowiedniej ochrony praw człowieka lub innych interesów jednostki traktowane jest jako szczególna forma ingerencji w dane prawo lub interes. Wydaje się, że największym pominięciem w tym uzasadnieniu pozostaje sama osoba, której dotyczą sankcje, bowiem cała uwaga zostaje poświęcona szeroko rozumianemu społeczeństwu i chęci zaspokojenia go poprzez zastosowanie „surowej represji” czy „napiętnowania”⁴⁸. Nakreślona wizja łądząco przypomina okresy w historii, kiedy to karanie służyło przede wszystkim zaspokojeniu społeczeństwa, sam sprawca i jego los nie były tak istotne – kara miała charakter społeczny, nie naprawczy. Akty międzynarodowe służące ochronie podstawowych praw człowieka⁴⁹ zostały bezwzględnie pominięte, zaś Konstytucja RP potraktowana przez twórców projektu wybiórczo.

Twórcy projektu słusznie dostrzegają fakultatywny charakter instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia⁵⁰, jednakże wbrew ich twierdzeniom jest to prawo, z którego osoba skazana może skorzystać lub nie, o ile sąd uzna, zgodnie z art. 77 i 78 k.k., że zostały spełnione określone przesłanki do udzielenia skazanemu takowego prawa⁵¹. Osoba skazana ma świadomość, że po spełnieniu przewidzianych w tych przepisach przesłanek, poddaniu się procesowi readaptacji społecznej, będzie miała możliwość starania się o wcześniejsze zakończenie izolacji penitencjarnej. Ta możliwość powoduje sytuację, w której skazany jest zmobilizowany – „ma o co się starać”. To właśnie zdaje się być racjonalna polityka karna na tle celów wykonywania kary pozbawienia wolności. Nie dostrzega się w takich okolicznościach potrzeby wprowadzania zakazu warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania reszty kary.

W dalszej części uzasadnienia omawianych zmian eksponuje się, co do niektórych przypadków, eliminacyjny aspekt kary pozbawienia wolności⁵²

⁴⁸ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

⁴⁹ Zob.: Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z dnia 26 czerwca 1945 r. (Dz.U. 1947 nr 23, poz. 90); Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (przyjęta i proklamowana rezolucja gromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.); Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2012/C 326/02.

⁵⁰ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² *Ibidem.*

– po raz kolejny uzasadnienie takie pozostaje w sprzeczności z aktualnymi celami wykonywania kary pozbawienia wolności. Warto zastanowić się w tym miejscu nad sytuacją, w której kara bezwzględnego dożywotniego pozbawienia wolności zostanie orzeczona wobec skazanego. Jaki cel może postawić sobie wówczas skazany w sytuacji, kiedy uświadamia sobie bezwzględnie eliminacyjny charakter orzeczonej wobec niego kary, o czym dowiaduje się z góry. Odwracając sytuację – skoro charakter omawianej instytucji jest fakultatywny i możliwym jest, że sąd nigdy nie przyzna skazanemu prawa do warunkowego zwolnienia – jaki jest sens orzekania o tym z góry? Mając na uwadze, iż mowa o dalekiej, niepewnej przyszłości, którą trudno poddawać ocenie.

Odwołanie do Code pénal, francuskiego kodeksu karnego w ostatniej części uzasadnienia⁵³, także nie jest przekonującym, z uwagi chociażby na zróżnicowanie społeczne Polski i Francji, ale również nadmierny dogmatyzm.

Jak wykazała A. Wróbel-Chmiel w przeprowadzonych przez siebie badaniach na osobach skazanych „Wyniki badań wyraźnie wskazują, że nagradzanie więźniów jest istotnym czynnikiem motywującym do zmiany niewłaściwych zachowań⁵⁴”. Jak zatem zmotywować osoby, wobec których orzeczone zostały długoterminowe kary pozbawienia wolności – co jest jednoznaczne z ich wysoce naganną postawą, w świetle obowiązujących przepisów i przesłanek orzekania takowych kar – do zmiany postawy, jeśli „nagroda główna” zostanie odebrana stosownym organom? Dalej idące wnioski zmuszają do postawienia pytania: jak te organy mają postępować z „tą” grupą skazanych? Po raz kolejny za przykład posłużyć może Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym w Gostyninie, który nieustannie i wielokrotnie jest źródłem różnego rodzaju wielopłaszczyznowych problemów⁵⁵ (podobnych do tych prognozowanych przez autorkę w stosunku do omawianych zmian przepisów k.k.), o czym dyrektor tej instytucji sygnalizował⁵⁶ m.in. mówiąc o wysokim poziomie nieuzasadnio-

---

⁵³ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

⁵⁴ A. Wróbel-Chmiel, *Nagrody i kary dyscyplinarne w praktyce penitencjarnej a poczucie sensu życia więźniów długoterminowych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 97, Warszawa, IV kwartał 2017, s. 19–25.

⁵⁵ Biuro RPO, KOZZD Gostynin, <https://www.rpo.gov.pl/pl/kategoria-tematyczna/kozzd-gostynin>, dostęp: 13.06.2019.

⁵⁶ Wystąpienie Dyrektora KOZZD z dnia 8 listopada 2018 r. podczas konferencji „Praktyczne problemy stosowania ustawy o postępowaniu wobec osób zaburzonych psychicznie

nej agresji i roszczeniowej postawie przebywających tam osób, na skutek czego pracownicy ośrodka mają poczucie strachu wobec osadzonych. Jeśli projektowane zmiany przepisów k.k. wejdą w życie i będą stosowane, tożsamej sytuacji należy się spodziewać w zakładach karnych, które już teraz są miejscem, gdzie dochodzi do silnej eskalacji emocji i z całą pewnością stwarzającym pewnego rodzaju zagrożenia dla pracowników.

3. Cele wykonywania kary pozbawienia wolności

Cele karania oraz wykonywania kary pozbawienia wolności i ich realizację charakteryzuje wypracowana przez lata i historię wielowymiarowa struktura i liczne procesy, które mają sprawić, aby cele te były wypełniane⁵⁷.

Nie sposób omawiać celów, jakie stawiane są karze pozbawienia wolności, nie zważając na sam cel wymierzenia kary, którym jest sprawiedliwa, adekwatna odpłata (proporcjonalność kary do stopnia winy i społecznej szkodliwości czynu). Zgodnie z treścią art. 53 k.k. już na etapie jej orzekania, sąd bierze pod rozwagę ogólny cel wymierzania kary, nadto prewencję ogólną, tj. oddziałującą na społeczeństwo, ale przede wszystkim prewencję szczególną. Prewencja szczególna zakłada, że sąd orzekając wymiar kary winien uwzględniać cele zapobiegawcze i wychowawcze jakie kara ma osiągnąć wobec danej konkretnej osoby tak, aby osoba ta nie powróciła do przestępstwa. Wskazany przepis zatem, obliguje sąd do wnikliwej analizy sprawy przez pryzmat licznych czynników mających wpływ na wymiar kary, a co za tym idzie na osiągnięcie celów kary wobec danej jednostki⁵⁸.

W myśl treści przepisu art. 67 § 1 k.k.w. *expressis verbis*, jeśli chodzi o cele wykonywania kary pozbawienia wolności to: „...ma na celu wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzyma-

---

stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób” w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

⁵⁷ Szerzej: J. Warylewski, *O wybranych funkcjach i celach kary pozbawienia wolności*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 19–29.

⁵⁸ A. Grześkowiak, *Kodeks karny...*, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrge3tsnjoobqxlrugm4tsobsha2q>, dostęp: 11.06.2019.

nia się od powrotu do przestępstwa”⁵⁹. Ustawodawca zatem nie pozostawia wątpliwości, iż kara pozbawienia wolności ma na celu poprawę skazanego. Przepis „kładzie nacisk” na pracę nad podstawą skazanego i skazanego nad samym sobą. W dalszej części, przepis w § 2 i § 3 wskazuje, iż aby określone cele zostały osiągnięte, prowadzi się zindywidualizowane działania, przy poszanowaniu praw skazanego i oczekiwaniu wypełnienia obowiązków, a także uwzględnieniu konkretnych bodźców. Ustawodawca zwraca się w ten sposób do organów postępowania wykonawczego, aby to one prowadziły działania z uwzględnieniem poszczególnych elementów ukierunkowane na osiągnięcie celów⁶⁰. W tym miejscu wyeksponowania wymagają instrumenty, poprzez które stosowne organy mogą prowadzić działania ku realizacji celów wykonywania kary pozbawienia wolności. Liczne piśmiennictwo jako taki instrument wskazuje właśnie instytucje warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania reszty kary⁶¹.

Realizowanie celów wykonywania kary pozbawienia wolności odbywa się m.in. lub w szczególności poprzez jej indywidualizację. Z punktu widzenia autorki, największą wagę winno się przypisywać instytucjonalnej formie indywidualizacji. Stanowi ona punkt wyjścia do właściwego realizowania celów kary pozbawienia wolności przez poszczególne osoby pozbawione wolności. Każda osoba pozbawiona wolności jest indywidualną jednostką, co ustawodawstwo traktuje zbyt wąsko⁶².

---

⁵⁹ Zob. art. 67 § 1 k.k.w.

⁶⁰ S. Leleń, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, 2017, wyd. 6, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damjvha2dmnroobqalruha2dinjha3q>, dostęp: 11.06.2019.

⁶¹ Zob. szerzej m.in.: M. Niełacna, *Warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanych na kary skrajnie długie. Prawo do drugiej szansy*, w: *Długoterminowe kary pozbawienia wolności*, red. W. Zalewski, Gdańsk 2015; K. Mrozek, *Przesłanki udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia z reszty kary pozbawienia wolności*, „Acta Erasmiana 3. Prace prawnicze” 2012, red. M. Sadowski, P. Szymaniec; S. Leleń, *Stosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Gdańsk 2006; J. Lachowski, *Przesłanka materialna warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 11.

⁶² Szerzej: A. Nawój-Śleszyński, J. Łuczak, *Wybrane problemy indywidualizacji wykonywania kary pozbawienia wolności i środków probacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017.

Zindywidualizowane postępowanie ze skazanym ma doprowadzić do realizacji celów kary⁶³ i okazać się drogą do sukcesu wyrażoną w sprawnym powrocie skazanego do społeczeństwa po odbyciu kary. Na tle wysokiego poziomu recydywy penitencjarnej⁶⁴ oraz poziomu zaludnienia (można pisać nawet o przeludnieniu⁶⁵) zakładów karnych, celem priorytetowym ustawodawcy, jak i organów związanych z penitencjarystyką, winno być doprowadzenie do sytuacji, w której osoby skazane będą możliwie sprawnie opuszczać zakłady karne.

Indywidualizacja przejawia się w: podziale zakładów karnych na rodzaje i typy, nadto wyszczególnieniu systemów wykonywania kary pozbawienia wolności oraz klasyfikacji skazanych⁶⁶. Na ten moment, wg przepisów k.k.w., karę pozbawienia wolności wykonuje się w określonych rodzajach zakładów karnych: zakładach karnych dla młodocianych, zakładach karnych dla odbywających karę po raz pierwszy, zakładach karnych dla recydywistów penitencjarnych, zakładach karnych dla odbywających karę aresztu wojskowego. Podział ten ma na celu przeznaczenie danego rodzaju jednostki dla konkretnych kategorii skazanych⁶⁷. Po dokonaniu wyboru zakładu karnego, dobierany jest indywidualnie jeden z trzech systemów wykonywania kary: programowanego oddziaływania, terapeutyczny, zwykły⁶⁸. Systemy te różnią się przede wszystkim sposobem, rodzajem i zakresem oddziaływań⁶⁹, a także faktem, że na niektóre z nich skazany musi wyrazić zgodę⁷⁰.

Klasyfikacji do poszczególnych typów i rodzajów zakładów karnych oraz systemu wykonywania kary dokonuje się na podstawie pewnych kryteriów. Klasyfikacją nazywamy zbiór działań odpowiednich organów wykonawczych, które w dużym uogólnieniu zmierzają do dostosowania oddziały-

⁶³ B. Hołyst, *Bezpieczeństwo, ogólne problemy...*, s. 166.

⁶⁴ A. Leszczyńska, *Powrotność skazanych do zakładów karnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 96, Warszawa, III kwartał 2017, s. 53–69.

⁶⁵ Szerzej: A. Nawój-Śleszyński, *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.

⁶⁶ M. Kuć, *Indywidualizacja wykonywania kary pozbawienia wolności*, Towarzystwo naukowe KUL, Lublin 2007, s. 53.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 5, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 274.

⁶⁹ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa, 2016, s. 625.

⁷⁰ Szczegółowe regulacje znajdują się w art. 95, art. 96, art. 98 k.k.w.

wań penitencjarnych na poszczególnych skazanych. Można ją podzielić na wewnętrzną, w której zadaniem jest odpowiednie rozmieszczenie skazanego wewnątrz określonego już zakładu karnego oraz zewnętrzną, która jest pierwsza, ponieważ dotyczy wyboru zakładu karnego, w którym to skazany będzie odbywał karę. Za cel tej klasyfikacji podaje się sprzyjające warunki odbywania kary i postępowania ze skazanymi oraz ich bezpieczeństwo⁷¹. Aktualnie kryteriami klasyfikacji wskazanymi w przepisach k.k.w. są⁷²: płeć, wiek, uprzednie odbywanie kary pozbawienia wolności, umyślność/nieumyślność czynu, czas pozostałej do odbycia kary pozbawienia wolności, stan zdrowia fizycznego i psychicznego skazanego, stopień uzależnienia od alkoholu oraz środków zabronionych, stopień demoralizacji i zagrożenia społecznego, rodzaj popełnionego przestępstwa. Ponadto za podstawę klasyfikacji wskazuje się badania osobopoznawcze, które przy szerokich kryteriach klasyfikacji mogą przeważać o decyzji komisji penitencjarnej⁷³. Przy zagadnieniu badań osobopoznawczych wskazuje się pogląd, iż programy resocjalizacji winny być adekwatnie dobrane i podparte dobrym rozpoznaniem adresata⁷⁴. Istotnym przejawem indywidualizacji jest organizacja typologii zakładów karnych, jako: zakłady karne typu zamkniętego, zakłady karne typu półotwartego i zakłady karne typu otwartego.

Bez wątplenia, w związku ze zobrazowaną pokrótce całą strukturą i procesami prowadzącymi do skutecznego wykonywania kary pozbawienia wolności, nacisk położony jest na realizację celów wykonywania kary – sprawny powrót skazanego do społeczeństwa. W innej sytuacji w stosunku do skazanych nie byłyby stosowane indywidualizacja i opisane działania. Do właściwego postrzegania współczesnych celów kary kluczową jest pamięć o przeszłości i świadomość ogromnej ewolucji, jaka nastąpiła na przestrzeni wielu lat – od wykonywania możliwie najbardziej okrutnej zemsty na sprawcy do chęci podjęcia złożonego procesu, jakim jest efektywna resocjalizacja. Niewątpliwie skomplikowany proces readaptacji społecznej skazanych na karę pozbawienia wolności wymaga dopracowania. Same w sobie świadczyć o tym mogą: wspomniana wcześniej recydywa penitencjarna, której poziom jest alarmujący (ponad 50%

---

⁷¹ K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 626–627.

⁷² Zob. art. 8 k.k.w.

⁷³ Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 466.

⁷⁴ S. Lelental, *Kodeks karny...*, s. 279.

osób odbywających karę pozbawienia wolności⁷⁵) czy kontrowersyjny i szeroko krytykowany Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie, powstały w związku z ustawą o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób⁷⁶. Ośrodek będący próbą unormowania sytuacji osób, które skończyły odbywanie kary pozbawienia wolności, a ujmując najbardziej ogólnie, co do których sprawnej readaptacji społecznej istnieją wątpliwości, nie mniej wątpliwości pojawiają się także na kanwie funkcjonowania ośrodka. Czy nie powinno się tych wątpliwości potraktować jako sygnału o błędnym kierunku wprowadzanych rozwiązań?

Wracając do celów wykonywania kary pozbawienia wolności, należy pamiętać, że w zakładach karnych odbywać karę będą także osoby skazane na karę pozbawienia wolności z możliwością warunkowego zwolnienia, zaś można mniemać, iż osoby pozbawione tej możliwości stanowić mogą zagrożenie dla pozostałych, ale także utrudniać wykonywanie kary wobec innych skazanych. Skupiając uwagę wyłącznie na grupie skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności – trudno jest wyobrazić sobie wykonywanie kary pozbawienia wolności wobec osób pozbawionych nadziei na skorzystanie z prawa i dobrodziejstwa instytucji warunkowego zwolnienia wspólnie z pozostałymi skazanymi, mającymi tą możliwość i perspektywy na przyszłość. Wykonywanie kary pozbawienia z jakimkolwiek przesłaniem i zgodnie z dotychczasowymi przesłankami ustawowymi wobec pierwszej grupy traci sens, co zresztą projektodawca wyraża wprost w uzasadnieniu poprzez wskazanie na eliminacyjny charakter kary pozbawienia wolności. Postępowanie wobec tej grupy wymagać będzie specjalnych warunków, odmiennych od tych, kiedy zakłada się poprawę skazanego – nastawionych na bezwzględną, dożywotnią izolację⁷⁷.

⁷⁵ Szerzej: A. Leszczyńska, *Powrotność skazanych...*, s. 53–69.

⁷⁶ Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. 2019, poz. 2203 t.j.).

⁷⁷ Zob. m.in.: W. Kowalski, *Z doświadczeń i problemów wykonywania izolacji wobec skazanych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 333–341.

Podsumowanie

Stosunkowo szerokie opisanie historii karania oraz samej instytucji kary pozbawienia wolności wraz z jej celami miało na uwadze wykazanie wspomnianych, niepokojących zjawisk mających miejsce w ustawodawstwie karnym. Na tle historycznego wprowadzenia nie sposób nie dostrzec, iż jeśli chodzi o stosunek do skazanych i politykę karania, aktualnie następuje regres.

Sformułowana przez A. Baładynowicza teoria, którą autorka w pełni podziela, że zasłużona kara to taka, która nie jest ani zbyt łagodna, ani nadzbyt dolegliwa, a sprawiedliwa – karę taką określono jako „daleką zarówno od przesadnego rygoryzmu, jak i od abolicjonizmu”⁷⁸ – traci na znaczeniu. Ustawodawca, zdaniem autorki, w ostatnich latach zbliża się nazbyt do rygoryzmu, tracąc balans między karą sprawiedliwą, a karą nadmiernie surową. Czy sprawiedliwą można określić karę nie pozwalającą sprawcy na poprawę postawy, „rehabilitację”? To nie jedyny skutek, skutkiem jest także zapomnienie i zburzenie całej historii związanej z wykonywaniem kary pozbawienia wolności, celami tej kary, wypracowanymi przez lata strukturami, mechanizmami i przede wszystkim wszelkimi przepisami prawa krajowego, także aktami międzynarodowymi.

Novum w postaci opisywanej treści przepisu art. 1 pkt 19b przewidzianej w projekcie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r., już po poprawkach Senatu⁷⁹, jest niczym innym jak rekonstrukcją tak cennej instytucji, jaką jest warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbywania reszty kary w racjonalnej polityce karnej. Przedstawiony projekt stanowi również wyraz pominięcia zasad i przepisów dotyczących karania jak i wykonywania kary pozbawienia wolności.

Odpowiadając na postawione na początku pytanie: jaki cel można postawić karze pozbawienia wolności w sytuacji, w której osoba skazana ma świadomość, iż nie ma szansy na wyjście z izolacji? – nie dostrzega się żadnego pozytywnego celu takiej kary. Nasuwa się jedynie analogia do czasów, w których opisywana kara służyła niehumanitarnym, okrutnym

---

⁷⁸ A. Baładynowicz, *Probacja – System sprawiedliwego karania – podstawy aksjologiczne*, w: *Problemy więziennictwa u progu XXI wieku*, red. B. Hołyst, S. Redo, CZWS, Warszawa 1996, s. 63.

⁷⁹ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

celem zadania śmierci skazanemu, upokorzenia w oczach społeczeństwa ku sprawiedliwości i przestrodze. Natomiast, przez pryzmat samego skazanego, dotychczasowa poprawa jurydyczna również traci sens z braku jakichkolwiek perspektyw na przyszłość, braku możliwości życia wolnościowego. Ustawodawca w uzasadnieniu nieco „zapomniał” o samym skazanym, skupiając się w przeważającej mierze na społeczeństwie.

W związku z ww. argumentacją, która została jedynie przytoczona pokrótce, należałoby podjąć dyskusję na temat tego, w jakim kierunku aktualnie zmierza polityka karania. Właściwej drogi autorka upatruje w korzystaniu z doświadczeń i historii. Dotychczasowy, często nieskuteczny model readaptacji społecznej skazanych, winien być zmodernizowany, skupiony na jednostce i tym, aby skazani wychodzili z izolacji, nie zaś pozostawali w niej do końca życia – nie godzi się to z celami stawianymi wykonywaniu kary pozbawienia wolności. Rozwiązanie takie z żadnej perspektywy nie wydaje się być właściwym: tak skazanego, pozostałych skazanych, pracowników zakładów karnych, jak względów ekonomicznych, względów bezpieczeństwa i społecznych, a przede wszystkim pozostaje w kolizji z poszanowaniem przyrodzonej godności ludzkiej.

Ustawodawca winien bardziej zmierzać w kierunku kary sprawiedliwej i rozwijać to co już zostało stworzone, ugruntowane – tworzyć lepsze warunki do właściwego wykonywania kary pozbawienia wolności, a zatem takiego, które będzie zgodne z celami stawianymi tej karze i eliminowało, już wysoki, poziom recydywy penitencjarnej.

Na tle zjawiska recydywy penitencjarnej w kraju, warto zastanowić się w jakie jeszcze narzędzia do pracy z osobami pozbawionymi wolności ustawodawca może wyposażyć stosowane organy, aby efektywnie wykonywać karę pozbawienia wolności. Wartym zastanowienia jest doskonalenie metodyki postępowania z osobami skazanymi. Czy odbieranie najbardziej skutecznego narzędzia może wywołać pozytywne skutki?

Marginalnie, o ile omawiany projekt wejdzie w życie, należy się spodziewać całkowitej reorganizacji polityki penitencjarnej, samych jednostek penitencjarnych i licznych przepisów, gdyż, z całą stanowczością, wykonywanie kary bezwzględniego dożywotniego pozbawienia wolności będzie wymagało warunków dedykowanych dla tej grupy skazanych.

Konkludując, warto także poddać pod rozważenie na tle przedmiotowego opracowania ostatni Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 marca 2019 r. Petukhov przeciwko Ukrainie, dotyczący kary bezwzględniego dożywotniego pozbawienia wolności. W wyroku

potwierdzono już utrwaloną linię orzeczniczą – krytyczną w stosunku do stosowania „zakazu” warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania reszty kary. Wskazano w tymże wyroku m.in., ponad wszelką wątpliwość, złamanie zakazu nieludzkiego i poniżającego traktowania poprzez pozbawienie skazanego szansy na warunkowe przedterminowe zwolnienie⁸⁰.

Bibliografia

Literatura

Bałandynowicz A., *Probacja – System sprawiedliwego karania – podstawy aksjologiczne*, w: *Problemy więziennictwa u progu XXI wieku*, red. B. Hołyst, S. Redo, CZSW, Warszawa 1996.

Beccaria C., *O przestępstwach i karach*, przeł. prof. E.S. Rappaport, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1959, s. 87.

Chojniak Ł., *Sprzeciw prokuratora w postępowaniu o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 97, Warszawa, IV kwartał 2017, s. 80.

Ciosek M., *Psychologia sądowa i penitencjarna*, PWN, Warszawa 2001.

Dykty E., *Uwarunkowania autoagresji wśród skazanych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2018, nr 98, Warszawa, I kwartał 2018, s. 23–49.

Fidelus A., *Metoda tutoringów – wsparcie w procesie autoresocjalizacji osób powracających do życia na wolności*, „Probacja” 2012, nr I, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 82–96.

Gucwa-Porębska K., *Ewolucja systemów oddziaływań resocjalizacyjnych. Od instytucjonalnej izolacji w kierunku oddziaływań wolnościowych*, „Probacja” 2015, nr III, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości.

Hołyst B., *Bezpieczeństwo jednostki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.

Hołyst B., *Bezpieczeństwo, ogólne problemy badawcze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.

---

⁸⁰ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 marca 2019 r. (skarga nr 41216/13) w sprawie Petukhov przeciwko Ukrainie oraz wcześniejsze dot. omawianego zagadnienia: Wyrok ETPC w sprawie Vinter i inni przeciwko Wielkiej Brytanii z 9 lipca 2013 r., Wyrok ETPC w sprawie László Magyar przeciwko Węgrom z 20 maja 2014 r.; Kafkaris przeciwko Cyprowi (wyrok ETPC z dnia 12 lutego 2008 r., skarga nr 21906/04).

Jakubowska-Hara J., Skupiński J., *Alternatywy pozbawienia wolności w polskiej polityce karnej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.

Janus-Dębska A., *Praca na cele społeczne jako szansa jednostki na uniknięcie psychospołecznych skutków izolacji więziennej*, „Probacja” 2017, nr IV, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 43–59.

Jędrzysek-Geisler A., Jurczyk M.B., *Poziom lęku i agresji u osób pierwszy raz odbywających karę pozbawienia wolności oraz recydywistów penitencjarnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 95, Warszawa, II kwartał 2017, s. 61–79.

Kałużny A., *Warunki adaptacji skazanych do życia wolnościowego*, „Probacja” 2013, nr III, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 117–131.

Kowalski W., *Z doświadczeń i problemów wykonywania izolacji wobec skazanych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 333–341.

Kuć M., *Indywidualizacja wykonywania kary pozbawienia wolności*, Towarzystwo naukowe KUL, Lublin 2007, s. 53.

Lachowski J., *Przesłanka materialna warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 11.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 5, C.H. Beck, Warszawa 2014.

Lelental S., *Prawo karne wykonawcze. Zarys wykładu*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1983.

Lelental S., *Profesor Emil Stanisław Rappaport – uczonek, kodyfikator, organizator i uczestnik międzynarodowego ruchu naukowego, inicjator uchwał „Kodeksu karnego wykonawczego”, nauczyciel akademicki, kierownik pierwszego w Polsce Zakładu Prawa Karnego Wykonawczego*, „Przegląd więziennictwa Polskiego” 2015, nr 89, Wydawnictwo Centralnego Zarządu Służby Więziennej Ministerstwa Sprawiedliwości, Warszawa, IV kwartał 2015, s. 5–11.

Lelental S., *Stosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Gdańsk 2006.

Leszczyńska A., *Powrotność skazanych do zakładów karnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 96, Warszawa, III kwartał 2017, s. 53–69.

Leszczyńska A., *Prawa i obowiązki osób skazanych na karę pozbawienia wolności*, w: *Współczesne problemy i perspektywy więziennictwa*, red. A. Nawój-Śleszyński, A. Leszczyńska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego – w druku.

Machel H., *Resocjalizacja penitencjarna – współczesny casus polski*, w: *Aktualne problemy prawa karnego, kryminologii i penitencjarystyki, Księga ofiarowana Profesorowi Stefanowi Leleentalowi w 45. roku pracy naukowej i dydaktycznej*, red. K. Indecki, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.

Mała encyklopedia prawa, red. Z. Rybicki, PWN, Warszawa 1980.

Mrozek K., *Przesłanki udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia z reszty kary pozbawienia wolności*, „Acta Erasmiaca 3. Prace prawnicze” 2012, red. M. Sadowski, P. Szymaniec.

Musidłowski R., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 163–173.

Musiół S., *Negatywne aspekty kary pozbawienia wolności*, „Probacja” 2013, nr IV, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości.

Nawój-Śleszyński A., Łuczak J., *Wybrane problemy indywidualizacji wykonywania kary pozbawienia wolności i środków probacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017.

Nawój-Śleszyński A., *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.

Nawój-Śleszyński A., *Skazani odbywający zastępczą karę pozbawienia wolności i ukarania w populacji więziennej (z problematyki redukcji populacji więziennej)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2013, nr 78, Warszawa.

Nawój-Śleszyński A., *Systemy wykonywania kary pozbawienia wolności i ich potencjał reedukacyjny*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 92, Warszawa.

Niełaczna M., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanych na kary skrajnie długie. Prawo do drugiej szansy*, w: *Długoterminowe kary pozbawienia wolności*, red. W. Zalewski, Gdańsk 2015.

Olszewska E., *Stygmat przestępcy jako czynnik utrudniający readaptację społeczną byłych skazanych*, „Resocjalizacja Polska” 2012, nr 3.

Paszkievicz A., *Stygmatyzacja społeczna osób odbywających karę pozbawienia wolności – zarys problematyki*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 97, Warszawa, IV kwartał 2017, s. 55–79.

Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 466.

Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 583.

Raglewski J., § 17. *Podstawa nadzwyczajnego obostrzenia kary z art. 64 k.k. (recydywa specjalna)*, w: *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Tom 5, wyd. 2, red. T. Kaczmarek, C.H. Beck, Warszawa 2017.

Salmonowicz S., *Wizerunek kodeksu: Constitutio Criminalis Carolina*, „Roczniki Nauk Prawnych” T. XIII, z. 1.

Szymanowska A., *Czynniki sprzyjające i utrudniające readaptację społeczną recydywistów*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006.

Tadla R., *Resocjalizacja skazanych – zarys problematyki*, „Probacja” 2015, nr I, Wydaw. Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 125–135.

Warylewski J., *O wybranych funkcjach i celach kary pozbawienia wolności*, w: *Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce – w poszukiwaniu skuteczności*, red. H. Machel, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006, s. 19–29.

Wilk L., *Rozdział I Kary § 6 Kara dożywotniego pozbawienia wolności*, w: *Kary i inne środki reakcji prawnokarnej. System prawa karnego*, Tom 6, red. M. Melezini, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 327–329.

Wróbel-Chmiel A., *Nagrody i kary dyscyplinarne w praktyce penitencjarnej a poczucie sensu życia więźniów długoterminowych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 97, Warszawa, IV kwartał 2017.

Zakrzewski P., *Rodzajowość kar w Kodeksie karnym z 1997 r. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZ P 30/08)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009, z. 2, s. 149 i n.

Zgoliński I., Juchacz W., *Aktualny model kary pozbawienia wolności i jego perspektywy*, w: *Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Tom IV. Miscellanea*, red. Z. Witkowski, Wydawnictwo KPSW, Bydgoszcz 2014.

Akty prawne

Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z dnia 26 czerwca 1945 r. (Dz.U. 1947 nr 23, poz. 90).

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2012/C 326/02.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483 ze zm.).

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (przyjęta i proklamowana rezolucją gromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.).

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 maja 2019 r. (RPU 2019 VIII, poz. 3451).

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. 2019, poz. 2203 t.j.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks karny (Dz.U. 2019, poz. 1950 t.j.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2019, poz. 676 t.j.).

Orzecznictwo

Wyrok ETPCz w sprawie László Magyar przeciwko Węgrom z 20 maja 2014 r.

Wyrok ETPCz w sprawie Vinter i inni przeciwko Wielkiej Brytanii z 9 lipca 2013 r.

Wyrok ETPCz z dnia 12 lutego 2008 r. w sprawie Kafkaris przeciwko Cyprowi (skarga nr 21906/04).

Wyrok ETPCz z dnia 12 marca 2019 r. (skarga nr 41216/13) w sprawie Petukhov przeciwko Ukrainie.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2013 r. sygn. Akt 9/10, OTK ZU 6A/2013, poz. 79.

Źródła internetowe

Biuro RPO, KOZZD Gostynin, <https://www.rpo.gov.pl/pl/kategoria-tematyczna/kozzd-gostynin>, dostęp: 13.06.2019.

Grześkowiak A., *Kodeks karny. Komentarz*, 2019, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrge3tsnjoobqxafru gm4tsobsha2q>, dostęp: 11.06.2019.

Karnacewicz W., *Instytucja kary śmierci od starożytności po średniowiecze – wybrane kraje i kodyfikacje*, <http://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2017/2/71-76.pdf>, dostęp: 15.04.2019.

Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, red. J. Lachowski, Warszawa 2016, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogizdkmjshe3tgmjjoobqxafrthaztamjxgiyq&groupIndex=1&rowIndex=0>, dostęp: 05.07.2017.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2017, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damjvha2dmnroobqxafrthaztamrv43q>, dostęp: 04.07.2017.

Statystyki CZSW, „Zestawienie zdarzeń nadzwyczajnych”, <http://www.sw.gov.pl/dzial/statystyka>, dostęp: 08.07.2017.

Słowa kluczowe: kara pozbawienia wolności, karanie, kara dożywotniego pozbawienia wolności, warunkowe przedterminowe zwolnienie

Streszczenie

Postrzeganie, jak i wykonywanie kary pozbawienia wolności, ale także cele samego karania, przeszły na przestrzeni lat ogromną ewolucję. Zestawiając aktualia z historią można mówić nawet o rewolucji. Mając na uwadze treść projektowanych zmian można domniemać, iż instytucję kary pozbawienia wolności, a przede wszystkim jej celów, czeka nieco krótsza na przestrzeni czasu, jednakże równie znacząca, rewolucja. Zmiany zakładają bowiem możliwość orzeczenia przez sąd kary bezwzględnego dożywotniego pozbawienia wolności. Przedmiotowe zagadnienie zostanie przedstawione przez autorkę w niniejszym opracowaniu.

Key words: imprisonment, punishment, life imprisonment, parole

FROM THE DEATH PENALTY TO THE “BAN” ON PAROLE

Abstract

The perception and execution of imprisonment, but also the objectives of punishment itself, have undergone a huge evolution over the years. By comparing news and history, you can even speak of a revolution. Bearing in mind the content of the proposed changes, it can be presumed that the institution of imprisonment and, above all, its objectives, will be subject to revolution, a litter shorter over time, but equally significant. The changes assume the possibility of a court ordering absolute imprisonment for life. The issue in question will be presented by the author in this study.

Historia artykułu:

Otrzymano: 14.06.2019   Zaakceptowano: 15.11.2019   Opublikowano: 16.12.2019

DOI: 10.5604/01.3001.0013.6111

Artykuł Oryginalny

Autor do korespondencji: Aleksandra Leszczyńska; adres e-mail: leszczynska.aleksandra@o2.pl

---

